

Situationen för judarna under sovjetisk ockupation

ETERNAL ECHOES

Teach and Learn About the Holocaust

Situationen för judarna under sovjetisk ockupation

Röda armén intar Litauen

Den sovjetiska röda armén intar polska Wilno, Vilnius, i Litauen.

Sovjetiska trupper invaderade Litauen den 15 juni 1940. Formellt annekterades landet av Sovjetunionen i juli samma år. Genom övertagandet förändrades livet för folket. En del människor var positivt inställda till de nya myndigheterna med de socialistiska idéerna, medan andra motsatte sig ockupationen. Anledningen till att vissa judar välkomnade den röda arméns ankomst var hoppet om att den skulle blockera Nazitysklands framfart i Europa. Man hade redan hört rykten om den fruktansvärda förföljelsen mot judar som nazismen förde med sig i land efter land.

Påverkan på det judiska livet

Under den nya sovjetiska regimen blev det svårare för judiska religiösa och sionistiska organisationer. De judiska hebreisk-språkiga skolorna stängdes och cirka 350 lärare förlorade sina jobb. Sionistiska och hebreisk-språkiga tidningar och bibliotek stängdes, och nationella organisationer förbjöds. Endast två judiska tidningar tilläts vara kvar i Vilnius och Kaunas. Tidigare hade det funnits sex judiska dagstidningar bara i huvudstaden.

Judar påverkades starkt av att industrier och företag förstatligades. Banker, kooperativ, industrier, och olika företag fick inte längre ägas av enskilda personer utan övertogs av staten. Även jordbruket kollektiviserades, och tidigare privata jordbruk omorganiserades till kollektiva jordbruk.

I Sovjetunionen sågs de flesta affärsmän som "folkets fiender", och deporterades därför till Sibirien – ett avlägset område i östra Ryssland. Ett antal kända judiska politiker och sociala aktivister fördes också till Gulag-lägren för tvångsarbete. Förhållanden i lägren var extrema. De största massdeportationerna ägde rum i juni 1941 då omkring 17 500 människor fördrevs från Litauen. Många av dem var judar.

Trots de tragiska händelserna fanns det en del som verkade positiva, åtminstone till en början: Till exempel deklARATIONEN av etnisk jämlikhet, som de sovjetiska myndigheterna tillkännagav. Detta gav judarna större möjligheter att delta i landets politiska och sociala liv. Det blev nu också möjligt för judar att gå med i det styrande kommunistpartiet. Men fortfarande rådde några oskrivna lagar, och snart blev det svårare igen som jude att bli medlem.

Situationen för judarna under sovjetisk ockupation

En möjlighet som öppnade sig för judarna under den sovjetiska ockupationen var att de nu kunde studera på universiteten, särskilt inom de juridiska och medicinska fakulteterna där begränsningar hade tillämpats tidigare. 1940 inrättades även en speciell avdelning vid Vilnius universitet: Jiddisch språk- och litteraturavdelning. Ett annat viktigt steg i det judiska kulturlivet var öppnandet av judiska teatrar i Vilnius och Kaunas.

Förändringarna gjorde att judarna blev mer synliga i samhället. De fördomarna och antisemitiska tendenser som funnit redan tidigare ökade, och judarna anklagades för att ha infört kommunismen i Litauen och för att Litauen sovjetiserades. Dessa stämningar fanns kvar under den tyska ockupationen och ledde till ett mycket tragiskt kapitel i den litauisk-judiska historien.

© 2017, 2020 författaren och översättaren samt Svenska kommittén mot antisemitism

Text: Indre Joffyte

Översättning från engelsk förlaga: Carola Olsson

Grafisk form, efter modell skapad av: Cecilia Undemark Péterfy

Källor:

Solomonas Atamukas, Lietuvos žydų kelias, Vilnius: Alma littera, 2001.
Žydų gyvenimas Lietuvoje, Vilnius: Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus, 2007.
Žydai Lietuvoje. Istorija, kultūra, pvaeldas. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2009.
Israel Cohen, Vilna, Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1992.